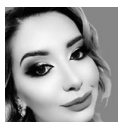

PRINCIPIILE INVESTIGAȚIEI CRIMINALISTICE

Ștefania ZORCĂ

Abstract

Any branch needs a sum of well-established rules able to assure the proper functioning of its activity and forensic science is one of the modern sciences which appeared as a response to the necessity of a permanent work on improving all the techniques and tactics which are used by the specialists who are involved in the forensic proceedings, more exactly in doing the on-site research activities. Through all these proceedings, forensic comes as an indispensable tool during the criminal trial so that the authorities, the specialized and competent bodies are to give a final decision taking into consideration solid evidences which are able to demonstrate that the crime, which is the subject of the cause, was committed exactly by the person who was successfully identified by the criminologists after analyzing the evidences found at the crime scene.

The principles of forensic investigation count six fundamental rules provided from the common law and also from the specificity of this field, but the most important aspects regarding them is the fact that the interest is not targeted to blaming and finding someone's guilt, but to finding the real identity of the offender as long as justice is accomplished only when the punishment is given to the right person in order to show and remind that no crime is perfect and where there is a crime, there are evidences.

Keywords: *principles, forensic investigation, criminal law, criminal procedural law, on-site research, crime-scene, evidence.*

Introducere

Buna funcționare a oricărui sistem de drept este asigurată de construirea unor reguli, a unor principii fundamentale în funcție de care activitățile susținute de către specialiști să se desfășoare. Astfel, cu referire la existența unui aparat judiciar eficient, scrierea unor principii de bază constituie în fapt existența unor elemente bine stabilite, de la care, pentru înfăptuirea corectă a justiției, nu se poate deroga.

Criminalistica, deși știință distinctă, este guvernată de o serie de principii ce decurg atât din cele ale dreptului comun, cât și din cele ale dreptului procesual penal, astfel încât scopul principal al acesteia vizează, pe de-o parte, prevenirea și descoperirea infracțiunilor, iar, pe de alta, identificarea indivizilor ce au comis

infracțiuni prin administrarea tuturor probelor necesare, utile în vederea aflării adevărului și stabilirii unei pedepse corespunzătoare faptelor lor.

Analizarea principiilor fundamentale ale criminalisticii presupune, în primul rând, conturarea acestui sistem prin raportarea la specificul obiectului criminalisticii și la rolul jucat în stabilirea adevărului¹. Prin urmare, așa cum am menționat anterior, în afara principiilor pe care știința criminalisticii le-a împrumutat odată cu apariția sa din conținutul altor ramuri de drept, aceasta stabilește și câteva norme principale ce vizează specificitatea sa, unul dintre cele mai facile exemple fiind principiul conform căruia nu există faptă fără urmă, mai exact, nu există niciun act infracțional în urma căruia infractorul să nu fi lăsat probe, voit sau nu, și care să nu poată conduce la identificarea sa, deci la aflarea adevărului.

Conținut

La baza activității criminalistice se află șase principii fundamentale, după cum urmează:

- Principiul legalității;
- Principiul aflării adevărului;
- Principiul prezumției de nevinovăție;
- Principiul existenței urmelor oricărei infracțiuni;
- Principiul identității;
- Principiul operativității în efectuarea investigației penale.

Principiul legalității

Poziționarea principiului legalității în fruntea principiilor ce guvernează întreaga activitate a criminalisticii trimite întocmai la necesitatea ca totalitatea celor întreprinse de către specialiștii domeniului să fie în perfectă concordanță cu cele existente în normele legislative de reglementare în vigoare. Astfel, activitățile criminaliștilor ce presupun descoperirea probelor, fixarea, ridicarea, analizarea acestora în vederea identificării făptuitorului trebuie să se facă numai prin respectarea întocmai a tuturor celor învederate de legislația în vigoare la acel moment.

Mai mult decât atât, principiul legalității este comun și celorlalte ramuri constitutive ale aparatului judiciar, așadar, acesta se regăsește nu numai în contextul celor statuate de Constituția României, ci și în conținutul Noului Cod penal și al Noului Cod de procedură penală, substanța vizând, de asemenea, necesitatea ca actele întreprinse să fie de strictă conformitate cu legislația actuală, nicio abatere de la cele stabilite de aceasta nefiind permisă.

¹ Emilian Stancu, *Tratat de criminalistică*, ed. a VI-a, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 37.

Importanța efectuării cercetării la fața locului și a identificării materialului probator constă în dorința specialiștilor de a folosi acele probe în scopul identificării persoanei făptuitorului și, deci, a pedepsirii acestuia, însă actele de descoperire a acestor probe, de fixare, ridicare a lor, întocmite contrar legii, pot atrage sancțiuni de la cele de ordin administrativ, personal etc. până la cele ce conduc la anularea actului respectiv.

În cuprinsul Noului Cod penal, principiul legalității este reglementat chiar de art. 1 alin. (2), stabilind faptul că „nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită”², mai exact nicio persoană nu poate fi considerată ca fiind subiectul activ al unei fapte penale, atâ timp cât acea faptă nu era reglementată ca având caracter infracțional la momentul la care aceasta a fost realizată.

Din perspectiva Noului Cod de procedură penală, art. 2 prevede faptul că „procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege”, astfel încât nicio derogare de la respectarea acestor dispoziții nu poate fi admisă ca fiind permisă de lege.

Criminalistica reprezintă, așa cum am menționat și anterior, una dintre științele distincte, ce au apărut ca o reacție la conștientizarea necesității unor modalități bine definite de cercetare a urmelor infracționale, aceasta conducând ulterior la posibilitatea desfășurării unui proces eficient și corect îndreptat împotriva persoanei reale a făptuitorului, probele având întocmai scopul de a releva cu certitudine personalitatea individului față de care legea penală trebuie să își exercite caracterul coercitiv.

Principiul aflării adevărului

Rolul legislației însumează în fapt necesitatea asigurării respectării tuturor drepturilor și libertăților cetățenilor unui stat, motiv pentru care organele abilitate, pentru a avea posibilitatea de a înfăptui justiția, trebuie să procedeze în conformitate cu reglementările în vigoare în scopul aflării persoanei celui ce a săvârșit o anumită faptă antisocială, adevărul fiind singurul ce poate asigura posibilitatea impunerii unei pedepse conforme celor săvârșite de către un anumit individ.

Cu siguranță că pedeapsa atribuită făptuitorului nu poate șterge de cele mai multe ori urmările faptelor sale, uneori atingerile aduse victimei fiind în integralitate ireparabile, însă caracterul punitiv al reglementărilor ce stabilesc repercusiunile întreprinderii anumitor acțiuni de către indivizi susțin procesul de reechilibrare a situației unei societăți asupra căreia unii acționează în vederea comiterii unor fapte de natură a aduce atingeri negative participanților săi.

În conformitate cu cele deja menționate, amintim faptul că orice act realizat de către organele special abilitate trebuie să își aibă baza în reglementările în vigoare ce

² Noul Cod penal, art. 1 alin. (2).

stabilesb modalitățile de cercetare a infracțiunilor, prin urmare, aflarea adevărului presupune identificarea probelor care se află atât în favoarea, cât și în defavoarea inculpatului, obiectivul principal regăsindu-se în necesitatea ca cele relevate să fie în strânsă legătură cu desfășurarea reală a evenimentelor infracționale.

Din punctul de vedere al reglementării acestui principiu, mai exact al definirii acestuia, art. 5 alin. (1) NCPP presupune faptul că „organele judiciare au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului”³.

Așadar, principiul aflării adevărului trimite la asigurarea faptului că, odată cu existența unei fapte infracționale ne aflăm și în prezența unei suite de elemente pe care specialiștii le pot ridica în vederea constituirii probelor, ceea ce poate fi ulterior materializat într-o cercetare a acestora capabilă să conducă la identificarea exactă a celui ce a săvârșit fapta, a modului în care acesta a acționat și, desigur, la pedepsirea sa în conformitate cu reglementările în vigoare.

Principiul prezumției de nevinovăție

În ciuda unora dintre opiniile evidențiate de-a lungul timpului în doctrina juridică, principiul prezumției de nevinovăție operează pe parcursul întregului proces penal, aspect confirmat chiar și de conținutul art. 4 NCPP, ce prevede, în cadrul alin. (1), faptul că „orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă”⁴.

Din conținutul acestui principiu nu deducem doar faptul că acesta operează până la terminarea definitivă a procesului penal, ci și faptul că interesul legiitorului nu se reflectă în dorința acestuia de a atribui comiterea unei fapte penale unui individ, ci de a identifica în mod corect, lipsit de incertitudine, persoana celui ce a săvârșit-o în vederea condamnării corespunzătoare faptelor săvârșite de acesta. Mai mult, din conținutul alin. (2) al aceluiași articol, desprindem necesitatea ca probele să fie aduse nu numai în defavoarea inculpatului sau suspectului, ci și în favoarea sa, reflectarea asupra tuturor aspectelor obiective ce țin de analiza faptei, a modalităților de comitere a acestora și a motivației făptuitorului fiind în realitate elementele utile în vederea asigurării stabilirii unor concluzii juste, demne de a restabili echilibrul atins de către făptuitor și, totodată, de a descuraja participanții societății la comiterea unor fapte ce pot atrage asupra acestora asumarea răspunderii penale.

În vederea lărgirii sferei de aplicare a prezumției de nevinovăție, în literatura de specialitate se insistă pentru acordarea unei importanțe deosebite actelor premergătoare urmăririi penale⁵.

³ Noul Cod de procedura penală, art. 5 alin. (1).

⁴ Noul Cod de procedura penală, art. 4 alin. (1).

⁵ E. Stancu, *op. cit.*, p. 38.

În acest sens, deducem necesitatea existenței unei atitudini prudente, orientate în mod exact către posibilitatea ca unei persoane să i se atribuie sau nu calitatea de suspect prin începerea urmăririi penale, întrucât scopul aparatului judiciar al statului de drept nu este acela de a atribui fapta oricărui individ căruia pare că i se poate atribui, ci de a atribui fapta numai celui față de care organele specializate, prin intermediul instrumentelor puse la dispoziție, constată că o anumită persoană a comis fapta ce face obiectul procesului penal aflat în desfășurare.

Principiul existenței urmelor oricărei infracțiuni

De-a lungul timpului, practica judiciară a dovedit faptul că nu există crima perfectă, prin urmare nu există niciun act infracțional în urma căruia infractorul, în mod voluntar sau nu, să nu fi lăsat urme pe care specialiștii criminaliști să nu le poată identifica și valorifica ulterior.

Atât urmele, cât și suprafețele pe care acestea pot fi întâlnite sunt atât de variate încât chiar și pentru infractor ar fi imposibilă o activitate de eradicare perfectă a acestora, prin urmă înțelegând, așadar, orice fel de transformare, modificare pe care omul, prin acțiunile sau inacțiunile sale, o produce într-un anumit perimetru.

Urmele identificate la locul faptei nu evidențiază numai modalitatea în care individul a acționat, ci și modul de interacțiune al acestuia cu victima, de multe ori, prin modificările materiale descoperite regăsindu-se și urme ce evidențiază lupta dintre victimă și agresor, modul în care aceasta a încercat să se sustragă actului infracțional și nu numai.

Dacă primele principii pe care le-am enunțat și discutat în contextul normelor fundamentale de funcționare a activității criminalistice, principiul de față îndeplinește specificitatea acestei științe, astfel încât urmele reprezintă în realitate mijloacele materiale prin intermediul cărora organele special abilitate pot dovedi nu numai prezența unui individ la locul faptei, ci și identitatea sa, fără posibilitatea înrădăcinării unor dubii. Astfel, urmele pe care activitatea criminalistică le ia în considerare prezintă, în funcție de tipul fiecăreia, o serie de caracteristici apte de a releva detalii certe ce fac trimitere la identificarea unei anumite persoane. Spre exemplu, desenul papilar al fiecărei persoane poartă caracterul unicității, motiv pentru care confuzia nu își poate avea locul în momentul stabilirii și identificării corecte a acestuia corelat cu persoana unui anumit individ. De altfel, urmele seminale, urmele de sânge, salivă și altele relevă detalii privind ADN-ul individului, aspect, de asemenea, imposibil de supus incertitudinii.

În afara elementelor ce conduc către persoana infractorului, ceea ce constituie în fapt și scopul activității criminalistice, asigurându-se astfel posibilitatea încheierii procesului penal prin stabilirea sancțiunilor corespunzătoare evenimentelor întâmplate, urmele descoperite cu ocazia cercetării locului faptei au relevat, nu de puține

ori, și modul de operare al infractorilor, aici nefiind vorba despre infractorii ocazionali primordial, ci despre modul de operare al unor infractori care, de-a lungul timpului, creează o tipicitate a acțiunilor lor, la momentul comiterii faptelor, tipicitate care, odată descoperită și analizată de către specialiști, conduce la conștientizarea și conservarea unor precedente care susțin, în practică, cel puțin, facilitatea descoperirii infracțiunilor și a făptuitorilor acestora.

Cu toate acestea, firesc sau nu, există infracțiuni pentru care, deși desfășurată în conformitate cu normele în vigoare, cercetarea la locul faptei nu a reușit să evidențieze probe ce puteau fi reținute împotriva unei persoane, deci urme ce ar fi putut conduce la descoperirea făptuitorului, fapt care însă nu stabilește nicidecum prezența unei infracțiuni, a unei crime perfecte, ci poate efectuarea insuficient de riguroasă a cercetărilor și, mai ales, necesitatea permanentizării procesului de evoluție a metodelor, tehnicilor și tacticilor de cercetare criminalistică.

Principiul identității

Printre principiile criminalisticii se află și principiul identității, acesta fiind în perfectă relaționare cu fiecare dintre cele ce alcătuiesc baza acestei științe, însă, primordial, cu principiul aflării adevărului.

Prin urmare, dacă principalul scop al activității criminalistice este redat de identificarea corectă, certă a modalităților în care persoana a acționat, a identificării, fixării, ridicării și analizării probelor identificate odată cu cercetarea la locul faptei, principiul identității vine doar în confirmarea, accentuarea ideii conform căreia scopul procesului penal nu este de a ajunge la sancționarea oricărei persoane căreia i s-ar putea atribui o faptă penală, ci la sancționarea persoanei față de care există certitudinea că a fost autorul acelei fapte.

Principiul operativității în efectuarea investigației penale

Prin operativitate înțelegem priceperea conform căreia cercetarea locului faptei trebuie să poarte un caracter de urgență, întrucât, indiferent de natura infracțiunii sau de locul în care aceasta a fost comisă, trecerea timpului și acțiunea factorilor externi poate aduce modificări asupra urmelor lăsate de infractor, modificări care uneori fac identificarea caracteristicilor de individului imposibil de obținut.

În plus, în practica judiciară, au fost constatate o multitudine de situații în care familia ori rudele sau apropiații victimei au procedat la modificarea poziției corpului acesteia sau chiar la modificarea sau curățarea suprafețelor din perimetrul infracțional, ceea ce a condus la generarea unor situații dificile privitor la reconstituirea corectă a etapelor de acțiune întreprinse de făptuitor și nu numai.

Față de principiul operativității, timpul poate fi considerat de cele mai multe ori principalul susținător al infractorului, mai ales în cazul infracțiunilor comise în

cadrul unui perimetru neacoperit, astfel acțiunea factorilor meteorologici degradând adesea probele, uneori chiar până la distrugere.

De asemenea, tot prin prisma trecerii timpului, în cazul în care cercetarea la fața locului nu este realizată cu promptitudine, urmele ce sunt definite prin simpla lor existență de perisabilitate se pierd de cele mai multe ori sau ajung să nu mai poată fi valorificate la fel de ușor ca în cazul în care acestea ar fi fost prelevate imediat posterior comiterii actului infracțional.

Operativitatea este, așadar, unul dintre principiile ce amintesc necesitatea eficacității întreprinderii tuturor actelor pe care specialiștii criminaliști le desfășoară, rigurozitatea fiind de fapt cea care asigură atât din punctul de vedere al cercetării și identificării probelor, cât și al analizării acestora, cea care ocazionalizează aflarea adevăratei identități a infractorului și, deci, posibilitatea organelor special abilitate de a acționa întocmai întru sancționarea sa.

Concluzii

Principiile criminalisticii nu se diferențiază, așadar, din punctul de vedere al utilității lor de nicio altă ramură de drept pentru care stabilirea unor fundamente clare de acționare și funcționare este indispensabilă, însă, față de această știință, principiile fundamentale statuate de normele de reglementare în vigoare reprezintă evidențierea celor mai importante aspecte ce definesc obiectivele și interesele vizate, ocazionate de cercetarea la locul faptei, de identificarea și valorificarea probelor ridicate și, nu în ultimul rând, de identificare a făptuitorului, aspect care, în fond, conduce la posibilitatea finalizării unui proces penal prin pedepsirea corespunzătoare, în conformitate cu rigorile legii, a făptuitorului.

Bibliografie

- Gh. Asanache, M. Dragomir, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Ed. Serviciul Editorial, București;
- A. Ciopraga, *Criminalistică. Tratat de criminalistică*, Ed. Gama, Iași, 1996;
- Constituția României;
- M. Ion, *Criminalistică*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978;
- G. Naghi, *Criminalistică. Fundamente*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- Noul Cod penal;
- Noul Cod de procedură penală;
- E. Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a VI-a, Ed. Universul Juridic, București, 2015.